

La Ilíada i l'Odissea

Codi: 104206

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2503702 Ciències de l'Antiguitat	OB	2	2
2504394 Estudis d'Anglès i de Clàssiques	OB	2	2

Professor/a de contacte

Nom: Carlos Varias Garcia

Correu electrònic: carlos.varias@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Marta Oller Guzman

Prerequisits

És altament recomanable haver aprovat les assignatures *Elements de llengua grega* i *Textos narratius grecs* del 1er curs del Grau en Ciències de l'Antiguitat, així com haver cursat l'assignatura *Historiografia i Filosofia Gregues* en el primer semestre del 2on curs, atès que presenten una progressió de continguts per a l'aprenentatge de la llengua grega clàssica.

Objectius

L'assignatura s'inclou dins la matèria "Filologia Grega", i és obligatòria del 2on curs.

L'assignatura tracta els orígens i les característiques de la poesia èpica grega, i la seva continuïtat, mitjançant l'estudi dels dos grans poemes èpics grecs de l'Antiguitat: la *Ilíada* i l'*Odissea* d'Homer, amb els quals s'inicia la literatura grega. Es traduirà una selecció de passatges dels poemes homèrics, extrets del llibre: *Antologia de la Ilíada y de la Odisea*, de M. S. Ruipérez i col·laboradors.

En finalitzar el curs, l'estudiantat ha de ser capaç de:

- traduir i comentar correctament passatges de les dues obres homèriques,
- identificar les característiques temàtiques i formals de la poesia èpica grega,
- valorar l'aportació dels poemes homèrics al llegat cultural occidental.

Així mateix, l'alumnat haurà de conèixer i poder explicar amb detall els continguts de les dues lectures obligatòries en traducció: la *Ilíada* d'Homer i la *Teogonia* d'Hesíode, autor que s'explicarà més breument a classe.

Competències

Ciències de l'Antiguitat

- Aplicar els coneixements gramaticals adquirits a l'anàlisi i comprensió dels textos grecs i llatins.
- Comentar un text literari aplicant-hi coneixements sobre gèneres, mètrica i estilística.
- Expressar-se oralment i per escrit en el llenguatge específic de la història, de l'arqueologia i de la filologia, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Interpretar textos escrits en llatí i en grec per conèixer la història i les civilitzacions clàssiques.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.

Estudis d'Anglès i de Clàssiques

- Aplicar la metodologia d'anàlisi i els coneixements sobre gèneres, mètrica i estilística per comentar textos literaris i analitzar la cultura i la història dels països de parla anglesa i del món antic.
- Demostrar coneixements gramaticals de les llengües grega i llatina i la seva aplicació a l'anàlisi i la comprensió dels textos grecs i llatins.
- Dur a terme treballs escrits o presentacions orals efectives i adaptades al registre adequat en diferents llengües.
- Interpretar textos escrits en llatí i grec per conèixer la història i les civilitzacions clàssiques.
- Que els estudiants hagin desenvolupat les habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els components morfosintàctics d'un text grec, identificant els que són propis d'un gènere literari o d'un dialecte determinat.
2. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
3. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma, tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
4. Elaborar un comentari mètric d'un text grec en vers.
5. Elaborar un discurs organitzat i correcte, oralment i per escrit, en la llengua corresponent.
6. Explicar el context de les obres literàries, els personatges i els temes i tòpics que s'han transmès a la tradició posterior.
7. Extreure informació dels textos grecs sobre aspectes propis de l'imaginari, formes de pensament i de mentalitat grega.
8. Identificar en els textos grecs les característiques d'un determinat gènere literari.
9. Traduir fragments de les obres gregues proposades.

Continguts

A. Temari

1. Introducció a la poesia èpica grega
  - 1.1. Orígens de l'èpica grega. Aedes i rapsodes.
  - 1.2. La tradició oral. La dicció formular.
  - 1.3. La llengua de l'èpica.
  - 1.4. El marc històric de l'epopeia grega.
  - 1.5. Els poemes del Cicle Èpic i altres poemes heroics.
2. Els poemes homèrics: *Ilíada*, *Odissea*
  - 2.1. La qüestió homèrica: el problema de la composició dels poemes homèrics.
  - 2.2. Estructura i contingut de la *Ilíada*.

- 2.3. Estructura i contingut de l'*Odissea*.
- 2.4. Les societats homèriques i els seus valors culturals.
- 2.5. Altres poemes atribuïts a Homer.
- 2.6. Transmissió, edicions modernes i pervivència d'Homer.

3. Els *Himnes homèrics*

- 4. Hesíode
- 5. Apol·loni de Rodes i la renovació de l'èpica en època hel·lenística.

B. Selecció de passatges per traduir

- 1. *Il.* 1.1-187: invocació inicial; la pesta; enfrontament entre Aquil·les i Agamèmnon.
- 2. *Il.* 6.399-413 i 429-502: comiat d'Hèctor i Andròmaca.
- 3. *Il.* 22.289-366: combat singular entre Hèctor i Aquil·les; mort d'Hèctor.
- 4. *Od.* 1.1-27: invocació inicial; els déus es reuneixen a l'Olimp.
- 5. *Od.* 6.56-70 i 110-185: Nausica demana al seu pare un carro i mules per anar al riu amb les seves serventes; trobada de Nausica i Odisseu al riu.
- 6. *Od.* 9.353-414: Odisseu i el Ciclop Polifem.
- 7. *Od.* 21.404-434: Odisseu supera la prova de l'arc.
- 8. *Od.* 23.173-189: Penèlope sotmet Odisseu a la prova del llit matrimonial.

C. Lectura en traducció de la *Ilíada* d'Homer i la *Teogonia* d'Hesíode

Metodologia

L'assignatura, eminentment pràctica, s'organitzarà en dos grups en funció dels nivells de coneixement de la llengua grega dels estudiants establerts a primer curs i en l'assignatura *Historiografia i Filosofia Gregues* del primer semestre del 2on curs.

La metodologia docent d'aquesta assignatura consistirà en combinar les explicacions teòriques de cadascun dels punts del temari amb la traducció de la selecció dels passatges esmentats, d'acord amb el nivell de cadascun dels grups.

Les classes presencials seran eminentment pràctiques. El professor dedicarà temps a:

- 1. Llegir, traduir i comentar la selecció de textos proposada.
- 2. Proporcionar als estudiants mecanismes que els permetin augmentar progressivament el volum de text traduït.
- 3. Corregir els textos traduïts diàriament pels estudiants, individualment o en grup.
- 4. Comentar el contingut lingüístic, literari i sociocultural dels textos traduïts, amb èmfasi singular als aspectes relatius a la seva tradició posterior.
- 5. Explicar continguts que ajudin a contextualitzar el text.

L'estudiant s'haurà de responsabilitzar de dur diàriament el text proposat per a la traducció i el comentari.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat empleni les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposició dels continguts teòrics de l'assignatura	10	0,4	6, 8
Realització d'exercicis de traducció i comentari	35	1,4	1, 2, 4, 5, 6, 8, 9
Tipus: Supervisades			
Consulta de bibliografia complementària	10	0,4	2, 6, 8
Redacció de la ressenya	5	0,2	2, 5, 6, 8
Traduccions supervisades	9	0,36	1, 4, 5, 9
Tipus: Autònomes			
Lectura de la Ilíada d'Homer	20	0,8	2, 5, 6, 8
Lectura i ressenya de la Teogonia d'Hesíode	20	0,8	2, 5, 6, 8
Realització d'exercicis i traduccions	35	1,4	1, 2, 4, 5, 6, 8, 9

Avaluació

Avaluació

L'avaluació d'aquesta assignatura és continuada i es farà prenent com a referència les activitats d'avaluació que consten en el quadre inferior.

Tenint en compte el caràcter eminentment pràctic d'aquesta assignatura i per tal de fer un aprenentatge gradual dels continguts, és molt important que l'estudiant realitzi i presenti els exercicis, traduccions i activitats diverses proposades a classe en els terminis establerts pels professors.

És requisit imprescindible treure una nota mínima de 4 en cadascuna de les activitats d'avaluació per fer la mitjana ponderada de totes les notes que conformen la qualificació final, mitjana que ha d'arribar a 5 per aprovar l'assignatura.

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació.

Plagi

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Procediment de revisió de les qualificacions

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

Procediment de recuperació

Per participar a la recuperació l'alumnat ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de 2/3 parts de la qualificació total. Igualment, per participar al procés de recuperació, l'estudiant ha d'haver obtingut una qualificació mínima final de 3'5.

A la recuperació, només es podran presentar l'alumnat que tingui suspès algun examen o la ressenya amb una nota inferior a 4, o bé no hagi arribat a 5 en la mitjana ponderada. Només es podrà recuperar, com a màxim, la nota de dos exàmens de traducció, a més a més de la ressenya i el control de lectura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació activa a classe	10%	0	0	1, 4, 8, 9
Control de lectura de la <i>Ilíada</i> d'Homer	10%	1,5	0,06	2, 3, 5, 6, 8
Examen de traducció amb diccionari i comentari mètric, literari i sociocultural de l' <i>Odissea</i> (2n parcial)	25%	1,5	0,06	1, 4, 6, 8, 9
Examen de traducció amb diccionari i comentari mètric, literari i sociocultural de la <i>Ilíada</i> (1r parcial)	25%	1,5	0,06	1, 4, 6, 8, 9
Examen de traducció sense diccionari de text vist de la <i>Ilíada</i> i l' <i>Odissea</i>	20%	1,5	0,06	1, 4, 6, 9
Ressenya de la <i>Teogonia</i> d'Hesíode	10%	0	0	2, 3, 5, 6, 7, 8

Bibliografia

Manual d'utilització obligatòria

Ruipérez, Martín S. y colaboradores, *Antología de la Ilíada y de la Odisea*, Madrid: Fundación Pastor de Estudios Clásicos 1990 [disponible en pàgina web: interclassica.um.es (secció "hemeroteca") o en fundacionpastor.e.telefonica.net].

Bibliografia bàsica

Carlier, Pierre, *Homero*, Madrid 2005.

Guzmán Guerra, Antonio, *Manual de métrica griega*, Madrid 1997.

Lesky, Albin, "La epopeya homérica" en *Historia de la literatura griega*, Madrid 1969, pp. 31-113.

López Eire, Antonio, "Homero" en J. A. López Férez (ed.), *Historia de la literatura griega*, Madrid 1988, pp. 33-65.

Varias, Carlos, "La poesía épica", Madrid: <http://www.liceus.com>, 2005. 21 pág. ISBN: 84-9822-192-7.

Varias, Carlos, "Los poemas homéricos: *Ilíada*, *Odisea*. Los *Himnos homéricos* y la *Batracomiomaquia*", Madrid: <http://www.liceus.com>, 2005. 24 pág. ISBN: 84-9822-200-1.

Varias, Carlos, "Hesíodo", Madrid: <http://www.liceus.com>, 2008. 20 pág. ISBN: 978-84-9822-769-7.

Bibliografia complementària

Adrados, Francisco R.; Fernández-Galiano, Manuel; Gil, Luis; Lasso de la Vega, José S., *Introducción a Homero*, Madrid 1963.

- Cabrera, Paloma; Olmos, Ricardo (coord.), *Sobre la Odisea: visiones desde el mito y la arqueología*, Madrid 2003.
- Cairns, Douglas L. (ed.), *Oxford readings in Homer's Iliad*, Oxford, 2001.
- Carter, Jane B.; Morris, Sarah P. (eds.), *The Ages of Homer. A Tribute to Emily Townsend Vermeule*, Austin 1995.
- Chantraine, Pierre, *Grammaire homérique*, tome I: *Phonétique et morphologie*, tome II: *Syntaxe*. Nouvelle édition revue et corrigée par Michel Casevitz. Paris 2013-2015.
- Deger-Jalkotzy, Sigrid; Lemos, Irene (eds.), *Ancient Greece: From the Mycenaean Palaces to the Age of Homer*, Edinburgh 2006.
- Doherty, Lillian E. (ed.), *Homer's Odyssey* (Oxford Readings in Classical Studies), Oxford 2009.
- Efstathiou, Athanasios; Karamanou, Ioanna (eds.), *Homeric Receptions Across Generic and Cultural Contexts*, Berlin 2016.
- Finley, Moses I., *El món d'Ulisses*, Barcelona 1985².
- Foley, John M. (ed.), *A Companion to Ancient Epic*, Oxford 2009.
- Fowler, Robert (ed.), *The Cambridge Companion to Homer*, Cambridge 2004.
- Graziosi, Barbara, *Homer*, Oxford 2016.
- Graziosi, Barbara; Greenwood, Emily (eds.), *Homer in the Twentieth Century*, Oxford 2007.
- Heubeck, Alfred; West, Stephanie; Hainsworth, J. B.; Hoekstra, Arie; Russo, Joseph; Fernández-Galiano, Manuel, *A Commentary on Homer's Odyssey*, 3 vols., Oxford 1988-1992.
- Kanavou, Nikoletta, *The Names of Homeric Heroes. Problems and Interpretations*, Berlin 2015.
- Kirk, G. S. (ed.), *The Iliad: A Commentary*, 6 vols., Cambridge 1985-1993.
- Latacz, Joachim, *Troya y Homero. Hacia la resolución de un enigma*, Barcelona 2003.
- Manolea, Christina-Panagiota (ed.), *Brill's Companion to the Reception of Homer from the Hellenistic Age to Late Antiquity*, Leiden 2021.
- Miralles, Carles, *Homer*, Barcelona 2005.
- Morris, Ian; Powell, Barry (eds.), *A New Companion to Homer*, Leiden-New York-Köln 1997.
- Morris, Sarah P.; Laffineur, R. (eds.), *EPOS. Reconsidering Greek Epic and Aegean Bronze Age Archaeology. Proceedings of the 11th International Aegean Conference, Los Angeles, 20-23 April 2006 (= Aegaeum 26)*, Liège-Austin 2007.
- Mylonas Shear, Ione, *Kingship in the Mycenaean World and Its Reflections in the Oral Tradition*, Philadelphia 2004.
- Nagy, Gregory, *The Best of the Achaeans. Concepts of the Hero in Archaic Greek Poetry*, Baltimore-London 1999.
- Ondine Pache, Corinne (ed.), *The Cambridge Guide to Homer*, Cambridge 2020.
- Parry, Adam (ed.), *The Making of Homeric Verse. The Collected Papers of Milman Parry*, Oxford 1971.
- Pòrtulas, Jaume, *Introducció a la Ilíada. Homer, entre la història i la llegenda*, Barcelona 2009.

Reitz, Christiane; Finkmann, Simone (eds.), *Structures of Epic Poetry*. 3 vols. Berlin 2019.

Romilly, Jacqueline de, *Homère*, 2019⁷.

Sherratt, Susan; Bennet, John (eds.), *Archaeology and Homeric Epic*, Oxford 2017.

Vidal-Naquet, Pierre, *El món d'Homer*, Barcelona 2002.

Traduccions d'*Ilíada* i de *Teogonia*

Hesíode, *Teogonia*. Traducció de Francesc J. Cuartero Iborra. Martorell: Adesiara, 2012.

Hesíode, *Teogonia. Els treballs i el dies*. Introducció, traducció i notes de Joan Castellanos i Vila. Barcelona: La Magrana, 1999.

Hesíodo, *Obras y fragmentos*. Introducción, traducción y notas de Aurelio Pérez Jiménez y Alfonso Martínez Díez. Madrid: Gredos, 1978.

Hesíodo, *Teogonía; Trabajos y Días; Escudo; Certamen*. Introducción, traducción y notas de Adelaida Martín Sánchez y Mª Ángeles Martín Sánchez. Madrid: Alianza Editorial, 2000.

Homer, *La Ilíada*. Traducció, introducció i notes de Manuel Balasch. Barcelona: Edicions Proa, 1997.

Homer, *La Ilíada*. Introducció, traducció i notes de Joan Alberich. Barcelona: La Magrana, 1999³.

Homer, *Ilíada*. Estudis introductoris de Jaume Pòrtulas i Francesc J. Cuartero. Traducció de Montserrat Ros. Martorell: Adesiara, 2019.

Homer, *Ilíada*. Pròleg d'Enric Casassas. Traducció de Pau Sabaté. Barcelona: Bernat Metge, 2019.

Homero, *Ilíada*. Edición y traducción de Antonio López Eire. Madrid: Cátedra, 1989.

Homero, *Ilíada*. Traducción, prólogo y notas de Emilio Crespo. Madrid: Gredos, 1991.

Homero, *Ilíada*. Traducción de Óscar Martínez García. Madrid: Alianza Editorial, 2010.

Homero, *Ilíada*. Edición bilingüe de F. Javier Pérez. Madrid: Abada, 2012.

Homero, *Ilíada*. Texto crítico, traducción y notas por Luis M. Macía y Jesús de la Villa. 4 vols. Madrid: C.S.I.C. (col. 'Alma Mater'), 2013 [edició bilingüe].

Programari

Microsoft Teams